

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

247882

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่

สุทัศน์ บุญเป็ง

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
กุมภาพันธ์ 2554

600252548

ห้องสมุดงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่สีเขียวเมืองเชียงใหม่

สุทัศน์ บุญเป็ง

การค้นคว้าแบบอิสระนี้เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มีนาคม 2555

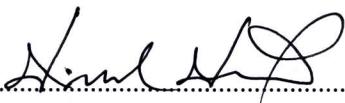
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่สีเขียวเมืองเชียงใหม่

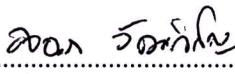
สุทัศน์ บุญเป็ง

การค้นคว้าแบบอิสระนี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ

.....ประธานกรรมการ

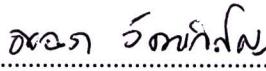
.....

รองศาสตราจารย์ประหยัด ปานดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา วัฒนภิญโญ

.....กรรมการ

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.มนัส สุวรรณ

.....กรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา วัฒนภิญโญ,

13 มีนาคม 2555

© ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าแบบอิสระนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังฉรา วัฒนภิญโญ อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ซึ่งให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษาและตรวจแก้ไขจนการศึกษา ค้นคว้าอิสระเสร็จสมบูรณ์ ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ประหยัด ปานดี ประธานกรรมการสอบ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.มนัส สุวรรณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังฉรา วัฒนภิญโญ กรรมการ สอบการค้นคว้าแบบอิสระ และคณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และให้ คำแนะนำสั่งสอน ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเทศบาลนครเชียงใหม่ ที่กรุณาให้ข้อมูล พื้นฐานในการประกอบการศึกษา ขอขอบคุณผู้นำชุมชนและชาวบ้านทั้ง 14 ชุมชน ที่กรุณาสละ เวลาในการให้สัมภาษณ์และตอบแบบสอบถามในการเก็บข้อมูลภาคสนามประกอบการเขียนการ ค้นคว้าแบบอิสระครั้งนี้เป็นอย่างดี ขอขอบคุณคุณรชกร ไชยวงศ์ ผู้ประสานงานสาขาวิชาการ จัดการมนุษย์และสิ่งแวดล้อมที่ช่วยประสานงานและเป็นธุระจัดการเอกสารให้ผ่านลู่วงไปได้ ด้วยดี ขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่น MEM 9 ทุกท่านที่ให้คำปรึกษาและให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ และขอขอบคุณผู้ที่มีได้กล่าวนามที่มีส่วนช่วยเหลือในการศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ จนสำเร็จ ลู่วงไปได้ด้วยดี

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่คอยให้โอกาสทางการศึกษาและให้กำลังใน การศึกษาครั้งนี้ตลอดมา ทำให้ผู้ศึกษามีความพยายามมุ่งมั่นในการศึกษาครั้งนี้จนประสบ ความสำเร็จ

สุทัศน์ บุญเป็ง

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่
ผู้เขียน	นายสุทัศน์ บุญเป็ง
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม)
อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าแบบอิสระ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา วัฒนภิญโญ

บทคัดย่อ

247882

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่ และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของประชาชนที่อาศัยอยู่พื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่ถึงแนวทางในการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม การดำเนินการวิจัยทำโดยเก็บข้อมูลจากการใช้แบบสัมภาษณ์กับผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่ทั้ง 14 ชุมชน จำนวน 14 คน และใช้แบบสอบถาม กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 387 คน วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ ผลการศึกษาพบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่ ในด้านการมีส่วนร่วมในการร่วมศึกษาและร่วมการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามผล ส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่ ได้แก่ 1) ปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าอายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ อายุ 61 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นช่วงอายุในวัยผู้สูงอายุ ที่มีจะมีบทบาททางสังคมและการมีส่วนร่วมทางสังคมน้อย 2) ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ พบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือเป็นผู้นำกลุ่ม มักจะพบส่วน

น้อย ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึง โครงการพัฒนาต่างๆ ของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

3) ปัจจัยด้านการสื่อสาร ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับแผนงาน โครงการ ในการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่จากทางผู้นำชุมชน ผ่านทางตัวผู้นำชุมชนเองและจากทางเสียงตามสายของชุมชน ซึ่งการรับข้อมูลอาจเกิดการตกหล่น ไม่ครบถ้วนอาจเกิดขึ้นได้

3. ประชาชนได้ให้ข้อเสนอแนะกับหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่ว่า ควรจะต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบทั่วถึง และควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ทราบล่วงหน้าอย่างน้อย 2 สัปดาห์ เพื่อให้ประชาชนได้เตรียมตัวและมีความพร้อมในการเข้าร่วมประชาคม ในเรื่องเวลาและสถานที่ ควรดำเนินการโดยยึดประชาชนสะดวกเป็นศูนย์กลางเนื่องจากเป็นกลุ่มคนจำนวนมากในการแสดงความคิดเห็น ในส่วนของผู้นำชุมชนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลอยู่ในทิศทางที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาในประเด็นต่างๆ มากกว่าในส่วนของประชาชนทั่วไป อาจเป็นผลจากปัจจัยด้านบทบาททางสังคมของผู้นำชุมชนที่เป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการในการดำเนินกิจกรรมโครงการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่

คำสำคัญ พื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่ การมีส่วนร่วมของประชาชน

Independent Study Title	People's Participation in Developing the Square Area Enclosed by Chiang Mai Moat
Author	Mr. Sutath Boonpeng
Degree	Master of Arts (Man and Environment Management)
Independent Study Advisor	Asst. Prof. Dr. Ajchara Wattanapinyo

Abstract

217882

This research under the topic of The Participation of the Residents in the Development of Chiang Mai Canal Square Area had the following purposes: 1) to study the level of the participation in the development of Chiang Mai Canal square area, 2) to study the factors related to the level of the participation in the development of Chiang Mai Canal square area, and 3) To study the recommendations for sustainable development from the residents of Chiang Mai Canal square area. There are two types of research tools used which were interviews and questionnaires. Data collection by interviews was done with 14 community leaders from 14 communities in Chiang Mai Canal square area. Questionnaires were distributed to 387 respondents. Data analysis was done on package software. Statistics used were frequency distribution and percentage. The results of the study show that

1. For the level of the participation in the development of Chiang Mai Canal square area, the level of the participation in learning and performing was low, the level of the participation in receiving benefits was mostly average, and the level of the participation in following up the outcome was the lowest.

2. The factors related related to the level of the participation in the development of Chiang Mai Canal square area include: 1) Personal factors, the average age of the samples was

247882

more than 61 years old which is the age of senior citizens who have little social participation;

2) Social and economic factor; only a few residents are members or leaders of certain groups, which affects the ability to access both government and private sectors development projects.

3) Communicative factor; most residents were informed about development plans, projects of Chiang Mai Canal square area through the community leaders and community radio, and therefore, it is possible that some pieces of information are missing.

3. The residents offered recommendations to the organizations that are responsible for the development of Chiang Mai Canal square area that they thoroughly advertise news and information to the residents, and they should do so two weeks in advance to allow the residents time to prepare for the meeting. The organization should schedule times and places according to the convenience of the residents since they are the biggest group of people. For the community leaders, showed greater participation in the development than general residents, due to the social role of the community leaders who are responsible for the development of Chiang Mai Canal square area.

Keyword: Chiang Mai Canal square area, residents' participation

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญตาราง	ฎ
สารบัญภาพ	ฏ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามการวิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย	4
1.4 ขอบเขตการศึกษา	5
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	8
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
2.1 แนวคิดที่ใช้ในการศึกษา	9
2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	9
2.1.2 แนวคิดการพัฒนาและการพัฒนาเมือง	13
2.1.3 บทบาทของเทศบาลในการพัฒนาเมือง	22
2.1.4 หลักและทฤษฎีการสื่อสาร	23
2.1.5 แนวคิดเรื่องการกระจายอำนาจ	27
2.1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	32
2.2 กรอบแนวคิดการวิจัย	38

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	40
3.2 วิธีการรวบรวมข้อมูล	43
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	45
3.4 การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล	48
3.5 การนำเสนอผลการศึกษา	49
บทที่ 4 ผลการศึกษา	
4.1 บริบทของชุมชน พื้นที่รอบสี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่	50
4.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน	56
4.3 ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง	68
4.4 สรุปการวิเคราะห์ผลการศึกษา	...75
บทที่ 5 สรุปการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
5.1 สรุปผลการศึกษา	79
5.1.1 ระดับของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่	80
5.1.2 ปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่	80
5.1.3 ข้อเสนอแนะของประชาชนที่อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองถึงแนวทางในการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่อย่างยั่งยืน	81
5.2 อภิปรายผลการศึกษา	82
5.3 ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา	83

ญ

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม	85
ภาคผนวก	88
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์ของงานวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่	89
ภาคผนวก ข แบบสอบถามงานวิจัยเพื่อประเมินการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่	93
ภาคผนวก ค ตัวอย่าง โครงการในการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่	101
ภาคผนวก ง แผนที่ชุมชนพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่	107
ประวัติผู้เขียน	121

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1.1 จำนวนประชากรแยกชาย – หญิง จำนวนประชากรรวมและจำนวนหลังคาเรือน จำแนกตามรายชุมชน	7
3.1 จำนวนประชากรแยกชาย – หญิง จำนวนประชากรรวม จำแนกตามชุมชน	40
3.2 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เลือกในการตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็นรายชุมชน	42
4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้นำชุมชนในเขตพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่	57
4.2 ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนต่อการได้เข้าถึง โครงการพัฒนา พื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่	59
4.3 ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนต่อการรับทราบเหตุผลของการจัดทำโครงการพัฒนา พื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่	59
4.4 ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนต่อการรับทราบรายละเอียดของการจัดทำ โครงการ พัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่	60
4.5 ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนต่อการรับทราบข้อดี / ข้อเสีย ของการจัดทำ โครงการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่	60
4.6 ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนต่อการรับทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของ การจัดทำโครงการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่	61
4.7 ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนต่อการรับรู้ข้อมูลการพัฒนา พื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่	61
4.8 ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนต่อการมีส่วนร่วมประชุมเสนอปัญหาความต้องการ เสนอแนะแนวทางการแก้ปัญหาและวิธีการ ในการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่	62
4.9 ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนต่อการติดตามและรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่ สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่	62
4.10 ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนต่อการได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยม คูเมืองเชียงใหม่	63

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
4.11 ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนต่อการได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนแก่เจ้าหน้าที่ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่	63
4.12 ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนต่อการได้พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคน ในชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่	64
4.13 ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการประเมินผลสภาพแวดล้อม ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่	65
4.14 ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนต่อการได้ติดตามผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ต่อการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่	65
4.15 ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยม คูเมืองเชียงใหม่	66
4.16 ความสัมพันธ์ระหว่างการได้เข้าถึงโครงการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่ กับการรับทราบรายละเอียดของโครงการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่	67
4.17 ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมประเมินสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น จากการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่กับการได้ติดตามผล การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ต่อการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่	67
4.18 ข้อมูลทั่วไปของประชาชนกลุ่มเป้าหมาย	69
4.19 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่ ในด้านการมีส่วนร่วมศึกษาปัญหา	70
4.20 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่ ในด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ	71
4.21 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่ ในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	72

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
4.22 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่ ในด้านการมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล	73
4.23 ความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับการมีส่วนร่วมในการร่วมศึกษาปัญหา ในการพัฒนาพื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมืองเชียงใหม่ของประชากรกลุ่มตัวอย่าง	74

สารบัญภาพ

รูป	หน้า
1.1 แผนที่แสดงพื้นที่รอบสี่เหลี่ยมคูเมืองและในคูเมือง เขตเทศบาลนครเชียงใหม่	6
1.2 กรอบแนวคิดในการศึกษา	39
4.1 แผนที่แสดงที่ตั้ง 14 ชุมชน พื้นที่สี่เหลี่ยมคูเมือง เขตเทศบาลนครเชียงใหม่	55